

Дисципліна «Історія світової музики»

III курс, II семестр.

Спеціальність: 6.020204 «Музичне мистецтво»

Спеціалізація: «Оркестрові народні інструменти».

Освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»

Викладач – доктор мист., проф. **Редя В.Я.**

Завдання на період 25.04–11.05.2020

Тема: «Срібний вік» російського мистецтва: епоха, персонажі, панорама стильових шукань. Музика в панорамі мистецтв

Соціально-політичні та загальнокультурні параметри часу.

Росія рубежу 19-20 ст. – вузол протиріч. Нова історико-культурна ситуація: завершення класичного етапу російської культури, активна критика усталених напрямів (реалізм в літературі, передвижництво й академізм в живописі, кучкізм в музиці, традиції соціально-побутового реалізму в театрі), пошук нових естетичних ідеалів, художніх принципів, форм та методів. На перший план висуваються задачі творчого переосмислення та оновлення традицій, що склалися не лише в мистецтві, але й у суспільній думці. Антиномічність пронизує всі сфери свідомості, митці відзначають подвійне самовідчуття «завершувачів» і «відкривачів» одночасно.

Феномен «перехідності» в російській музичній культурі кінця XIX – початку XX ст.

Основні ознаки: нестійкість і нестабільність, суперечливість і поляризація світоглядних позицій, переважання динаміки над статикою, актуалізація ідеї самовизначення культури, різноманіття художніх тенденцій, розмитість стильових та жанрових контурів мистецтва, підсилення відкритості (культур, стильових та жанрових систем, особистостей), що сприяло появі нових стилів, напрямів, форм, течій, розширило культурний простір Росії, продукувало багаторівневі інтегративні процеси.

Творчість представників різних композиторських генерацій з амплітудою від кучкістської традиції (М. Балакіреєв, М. Римський-Корсаков) до “модерну” (М. Черепнін, В. Ребіков, І. Стравінський та ін.). Зміна образної шкали, стильової панорами та жанрової ієрархії в музичному мистецтві. Зближення московської та петербурзької композиторських шкіл. Композитори-піаністи та їх місце в історії російської музичної культури кінця XIX – початку XX ст.

Активний ритм художнього життя. Об’єднання “Світ мистецтва”. Діяльність С. Дягілева та його “Російські сезони”. Діяльність Російського музичного товариства, “Російських симфонічних концертів” (М. Беляєв), Філармонічного товариства, приватних концертних та оперних антреприз. “Вечори сучасної музики”, “Музичні виставки”, “Дім пісні”, “Гурток Керзіних”.

Музичне виконавство. Досягнення російської виконавської школи (С. Рахманінов, О. Зілоті, С. Кусевицький, Ф. Блуменфельд, М. Малько, В. Сук, К. Сараджев, О. Виноградський та ін.). Активізація хорового виконавства. Оркестр народних інструментів В. Андрєєва.

Російська музична естрада 1900-х років. Зірки російської естради: В. Паніна, Н. Плевицька, А. Вяльцева. Феномен О. Вертинського.

Музична періодика („Русская музыкальная газета”, “Музыкальный современник”, “Музыка”).

Література та джерела

Келдыш Ю. Русская музыка на рубеже и XX веков // История русской музыки. В 10 т. Том 9. Москва: Музыка, 1994. С. 5-41 (*підручник PDF див. у групі*).

Левая Т. Русская музыка начала XX в. в художественном контексте эпохи. Москва: Музыка, 1991. С. 3-41.

Рапацкая Л. История русской музыки. От Древней Руси до «серебряного века». Москва: Владос, 2001 (Глава 5).

Редя В. Перехідні періоди в історії художньої культури: проблеми вивчення // Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського. 2017 № 3. URL: file:///C:/Users/Admin/Desktop/Chasopys_2017_3_6.pdf

«Русские сезоны» Сергея Павловича Дягилева. URL: <https://soundtimes.ru/balet/obalete/russkie-sezony-dyagileva>

Художники «Мира искусства». URL: <https://www.liveinternet.ru/users/3109898/post415694338/>

Додаткові джерела

Архангельский А. Утешитель Александр Вертинский URL: <https://www.kommersant.ru/doc/2290645>

Бурматов М. Песенная эстрада русского зарубежья в период 1920–1930-х годов как предмет освоения в системе музыкально-исторического образования. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pesennaya-estrada-russkogo-zarubezhya-v-period-1920-1930-godov-kak-predmet-osvoeniya-v-sisteme-muzykalno-istoricheskogo-obrazovaniya>

Вершины и бездны Серебряного века: видеоцикл URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sintetichnost-muzykalnoy-kultury-serebryanogoveka>

Мищенко Л. А. Великорусский оркестр В. В. Андреева как межкультурный феномен. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/velikorusskiy-orkestr-v-v-andreeva-kak-mezhkulturnyy-fenomen-k-120-letiyu-sozdaniya>

Нестьев И. Звезды русской эстрады. Москва: Сов. композитор, 1973. 185 с.

Редя В. Музыка в культурной композиции «серебряного века»: Исследовательские очерки. Київ: ДАКККіМ, 2006. С. 19-29: Об истоках интегративности в русском искусстве начала XX века (*матеріал надісланий в групу*).

Тема: С. В. Рахманінов: специфіка життєтворчості, стильові обрії

Унікальність життєтворчого сценарію. Триєдність творчої постаті: композитор, піаніст, диригент («Жгу свою свечу с трех сторон...»). Компенсаторна специфіка різних видів творчої діяльності.

Жанрова палітра та пріоритети композиторської творчості. «Традиціоналізм» композитора та його корекція тенденціями часу.

Типи симфонізму та специфіка симфонічної драматургії С. Рахманінова. Феномен синтезу драматургічних типів симфонії. Риси симфонічного циклу у «Дзвонах» (вокально-інструментальна симфонія).

Своєрідність *піаністичного обдарування.* Вплив концертного типу виконавства С. Рахманінова (з типовими для нього монументальністю, потужністю, чеканим ритмом у поєднанні з вокальною пластикою мелодії, «оркестровкою» фортепіано) на його композиторський стиль.

Образний лад музики. Риси стилю. Романтизм як головна координата творчості. Схильність до прихованої програмності. Характерність образів-станів (умиротворена тиха

лірика та нестримно-пристрасний патетичний порив). Ментально-інтонаційна генеза тематизму: дзвони, знаменний розспів, лірична протяжна пісня, голоси природи. Символічна роль теми *Dies irae* у творчості композитора.

Екстатичні кульмінації як стильовий феномен (мелодико-гармонічні засоби). Індивідуальні особливості використання засобів виразності (мелодії, гармонії, ритму, фактури). «Аристократичне відчуття форми» (В. Чинаєв). Вплив Рахманінова-піаніста на Рахманінова-композитора.

«Чистейшого звука высокая власть...» (А. Ахматова). «Естетичне затворництво» С. Рахманінова в контексті різноголосиці стильових шукань першої половини ХХ ст.

Література та джерела

Сайт, присвячений С. Рахманінову: <https://senar.ru/>

Фільм А. Кончаловського з циклу «Генії»:

<https://www.youtube.com/watch?v=MViC4Kbi8N4>

Нотний матеріал та записи творів:

<https://sites.google.com/site/muzliteratura/v-russkaa-muzyka/11-sergej-vasilevic-rahmaninov>

История русской музыки. В 10 т. Том 10-А. Москва: Музыка, 1997. С. 69-133 (*книга викладена в групі*).

Бобровский В. О музыкальном мышлении Рахманинова // Советская музыка. 1985. № 7. С. 88-92.

Ганзбург Г. О музыке Рахманинова. URL: <https://www.rulit.me/books/omuzyke-rahmaninova-read-389581-1.html>

Келдыш Ю. В. Рахманинов и его время. Москва: Музыка, 1973. 470 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/1063451/>

Олійник Л. Заповіт Сергія Рахманінова // Дзеркало тижня. 2003. № 46. URL: https://dt.ua/SOCIETY/zapovit_sergiya_rahmaninova.html (роль С. Рахманінова у відкритті Київської консерваторії).

Соколова И. А. Сергей Васильевич Рахманинов. Москва: Музыка, 1984 (*книга викладена в групі*).

Додаткові джерела

Воспоминания о Рахманинове / Сост, ред., коммент. З. Апетян. В 2 т. Москва: Сов. композитор, 1974.

Письма С.В. Рахманинова (1890–1924). URL: <https://senar.ru/letters>

Зенкин К. Стиль Рахманинова как выражение эпохи // Музыка в пространстве культуры: избранные статьи. Ростов-на-Дону, 2001. Вып. 1. С. 127-133.

Зинькевич Е. Киевский дебют С. В. Рахманинова (по материалам прессы) // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Київ, 2005. Вип. 45: Історія музики: концепції, інтерпретації, факти. С. 180-191.

Попов Ю. Артистизм С. Рахманинова и специфика его проявления в творческой деятельности русского музыканта // Вісник ХДАДМ. 2011. Вип. 4. С. 219-222. URL: <https://visnik.org/pdf/v2011-04-53-bortsova.pdf>

Цукер А. Рахманинов в мире массовой музыкальной культуры // Музыкальная академия. 2013. № 2. С. 20-26. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=25053758>